

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Берницька Дарія Іванівна

УДК 338.46

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ

Спеціальність: 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів-2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільській академії народного господарства Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор

Гринчуцький Валерій Іванович

Тернопільська академія народного господарства,
завідувач кафедри економіки підприємств і
корпорацій.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор

Павлов Володимир Іванович,

Луцький державний технічний університет,
завідувач кафедри економіки і підприємництва;

кандидат економічних наук, доцент

Качмарик Ярослав Дмитрович

Львівська комерційна академія,
доцент кафедри економіки підприємств.

Провідна установа

Інститут економіки, відділ теоретичних
проблем регулювання економіки.

Національна академія наук України, м.Київ.

Захист відбудеться “27” травня 2003 р. о 13.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79008, Львів – 8, пр. Свободи, 18, ауд. 115).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий “16” квітня 2003 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради _____ Панчишин С. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування ринкової системи господарювання в Україні пов'язане із зростанням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Підприємництво, без сумніву, відіграє визначальну роль у реалізації завдань перехідного періоду. Одним з перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого бізнесу.

Незважаючи на ряд прийнятих останнім часом вищими органами державної влади й управління нормативних документів, розвиток малого бізнесу в Україні здійснюється у несприятливому макро- та мікро середовищі, існує багато проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях. Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу свідчить про те, що значна кількість новостворених малих підприємств не може розпочати свою роботу через відсутність достатнього статутного капіталу, сировини та матеріалів, власних площ і обладнання, практичних навичок та підприємливості працівників у здійсненні бізнесу. Вони відчують проблеми виробничого характеру, труднощі в реалізації продукції, формуванні відповідної клієнтури. Через невеликі обсяги господарської діяльності деякі малі підприємства неспроможні залучати кваліфікованих фахівців, наймати здібних робітників і забезпечувати їм високий рівень оплати праці.

Негативно впливають на розвиток малого бізнесу такі стримуючі фактори, як загальний спад вітчизняного товарного виробництва, зростання цін, інфляція, низький рівень платоспроможності населення, рекет, корупція тощо.

Тому сучасна теорія малого бізнесу є плодом напруженої думки не одного покоління вчених. Цю проблему досліджували: Р.Кантильйон, А.Маршал, А.Сміт, Ж-Б.Сей, С.Сімсонді, Й.Шумпетер, Ф.Хайек та інші видатні дослідники. За останні роки опубліковано цілий ряд наукових праць такими вченими, як З.Варналій, А.Васіна, Л. Воротіна, Л.Верховодова, М.Долішній, А.Даниленко, О.Кузьмін, М.Козоріз, В.Мікловда, А.Мельник, С.Мочерний, В.Павлов, С.Реверчук, та багатьма іншими дослідниками де розкриваються різні аспекти розвитку, методики аналізу регулювання та підтримки малого бізнесу. У них розкрита роль, яку відіграє цей сектор протягом тривалого часу в індустріальних країнах та країнах, що розвиваються, в тому числі і в країнах з перехідною економікою Центральної і Східної Європи. На сьогоднішній день сектор малого бізнесу в Україні не достатньо розвинутий. Вітчизняні підприємці залишаються сам на сам із складною економічною ситуацією, самотужки шукають виходу з кризової ситуації, керуючись власною інтуїцією та рекомендаціями західних фахівців. Спостерігається тенденція до скорочення кількості підприємницьких структур. Це свідчить про те, що в країні набирають сили негативні фактори, які гальмують розвиток підприємництва та знижують ефективність функціонування підприємницьких структур. У вирішенні цих проблем вирішальне значення має державна політика підтримки і регулювання розвитку малого бізнесу, що потребує негайного вирішення. Тому, зважаючи на всі вказані чинники малого бізнесу, з точки зору теорії і практики

поставлена проблема є актуальною і потребує свого розв'язання, що обумовило вибір теми, мету і основні напрямки дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт і є частиною комплексних наукових тем “Розробка науково-обґрунтованої концепції економічної політики місцевих органів самоврядування у ефективному використанні ресурсного потенціалу регіону” (державний реєстраційний номер 0195U006326), “Обґрунтування шляхів підвищення ефективності функціонування підприємства в умовах трансформації економіки України” №0102U002562 УДК 658:338:332.155 виконуваної на кафедрі економіки підприємств і корпорацій Тернопільської академії народного господарства.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних, організаційних та економічних механізмів державного регулювання розвитку малого бізнесу на макро- і мікрорівні для підвищення ефективності його функціонування. Для досягнення мети необхідно було вирішити такі завдання:

- з'ясувати сутність малого бізнесу, тенденції його становлення й розвитку як структуроутворюючого чинника ринкової економіки;
- поглибити розробку теоретико-методологічних засад функціонування та розвитку організаційно-економічного механізму державного регулювання малого бізнесу в регіоні;
- дослідити еволюцію державної політики щодо розвитку малого бізнесу в Україні, проблеми інтеграційних зв'язків з великими підприємствами та способи самоорганізації малого бізнесу;
- опрацювати основні напрямки Національної програми з попередніми програмами розвитку малого бізнесу в Україні, визначити заходи, які можуть здійснюватись в рамках регіональної програми підтримки розвитку малого підприємництва, а які можуть бути предметом національної програми;
- здійснити комплексне дослідження розвитку малого бізнесу в Україні та регіоні й виявити причини, що гальмують його розвиток, як суб'єкту державного регулювання; виявити заходи, які могли б бути використані у системі державного регулювання;
- провести аналіз трудового потенціалу в регіоні та визначити складові механізми державного регулювання в його використанні у сфері малого бізнесу;
- обґрунтувати необхідні заходи держави по залученню інвестицій в економіку області для розвитку малого бізнесу;
- охарактеризувати діючу систему оподаткування, розкрити вплив податків на розвиток малого бізнесу в регіоні та оптимізувати ставку податку для малих підприємств як важливий механізм державного регулювання;

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процеси розвитку малого бізнесу в Україні і в

регіоні всіх форм власності і галузей господарювання.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є проблеми державного регулювання малого бізнесу в регіоні.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою роботи є системний підхід до аналізу державного регулювання економіки, розвитку і підтримки малого бізнесу.

У дисертаційному дослідженні використані наступні методи: загальнонаукові методи аналізу та синтезу, групування і порівняння (при вивченні теорії і практики регулювання малого бізнесу на державному і регіональному рівні); графічний, індексний, економіко-математичний, лінійного моделювання (при оцінці тенденції розвитку малого бізнесу і прогнозуванні кількості малих підприємств та зайнятості на них); вибірковий, зведення і групування (при аналізі і обґрунтуванні нових підходів до податкової політики і інвестиційної привабливості малих підприємств); єдності історичного і логічного дослідження (при еволюції дослідження розвитку підприємництва, ролі і місця малого бізнесу у країні).

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі акти України, нормативні документи центральних органів державної влади, матеріали обласної державної адміністрації, обласного фінансового управління, обласної та міської податкової адміністрації, монографії і статті з даної проблеми, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, що стосуються досліджуваної проблеми, а також результати досліджень, виконаних автором.

Наукова новизна одержаних результатів визначена такими положеннями дисертації:

- здійснено комплексний підхід до вивчення розвитку малих підприємств в Україні і регіоні за кількісними та якісними показниками в динаміці протягом 5-7 років порівняно з відповідними даними по Україні, з їх максимальними і мінімальними значеннями по різних адміністративних одиницях регіону;

- запропоновані додаткові критерії віднесення підприємств до категорії малих, до яких відносяться граничні величини визначення обсягів господарського обороту по галузях та розміри прибутку від реалізації продукції, робіт і послуг.

- здійснено розрахунок і спрогнозовано кількість малих підприємств і чисельність зайнятих на них на період до 2016 р. на основі застосування відповідного математичного апарату і модифікованої економетричної моделі побудованої з допомогою програмного продукту STADIA, а також розраховано значення коефіцієнта кореляційного зв'язку для адміністративних одиниць регіону;

- обґрунтовано оптимальну ставку податку на основі аналізу реалій оподаткування малих підприємств. Розроблена методика щодо характеристики ефективності податкової політики з використанням запропонованих показників: коефіцієнт ефективності системи оподаткування; коефіцієнт податкоємності реалізації продукції; коефіцієнт податкоємності витрат;

- розраховано інтегральні показники інвестиційної привабливості для ряду малих підприємств за допомогою програми INTEGRAL для заохочення до процесу інвестування малого бізнесу вітчизняних та іноземних інвесторів;

- розроблено рекомендації щодо формування регіональної програми сприяння розвитку малого бізнесу, центру розвитку малих підприємств на місцях і організація взаємодії та зворотного зв'язку між місцевою владою та підприємницькими колами через взаємодію трьох сторін “місцева влада – центр розвитку - профспілка”.

Практичне значення одержаних результатів отримано в ході дисертаційного дослідження наукові результати та запропоновані відповідні пропозиції були подані у Тернопільську обласну державну адміністрацію, у відділ економіки ОДА, регіональний центр зайнятості, відділ зовнішньоекономічних зв'язків і дістали позитивну оцінку та прийняті до використання, що підтверджується відповідно довідками № 06/9-658; №ОУ-08/1757.

Окремі положення дисертації використовуються у навчально-виховному процесі кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільської академії народного господарства, зокрема при підготовці і викладанні лекційних курсів “Основи бізнесу”, “Стратегія підприємства”. Довідка №126-06/226.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною роботою. Особистим внеском здобувача є опубліковані наукові праці, що використані при написанні дисертації і є результатом особистої роботи.

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалась на засіданні кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільської академії народного господарства. Результати дослідження викладені у виступах автора на IV Міжнародній конференції “Проблеми економічної інтеграції України в європейський союз: інвестиційні аспекти” (м. Форос, 1999); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми інвестиційної підтримки вітчизняного виробника” (м. Хмельницький, 1999); міжвузівській науково-практичній конференції, щодо проблем розвитку України в перехідний період до ринку (м. Тернопіль, 1996); міжвузівській науково-практичній конференції “Ефективність реформування аграрної сфери і шляхи раціонального використання природних ресурсів Поділля” (Тернопіль, 1998).

Публікації. Результати дослідження опубліковані в 12 наукових працях загальним обсягом 3,75 д.а., з яких 3,05 д.а. належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Роботу викладено на 221 сторінці: 168 сторінок основного тексту, що містять 32 таблиці (з них 7 таблиць займають шість окремих сторінок) і 11 рисунків і схем (з яких 2 схеми займають дві окремі сторінки), 32 додатки викладені на 34 сторінках. Список використаних джерел містить 233 позиції займають 19 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі “**Теоретико-методологічні основи державного регулювання малого бізнесу**” аналізуються державна політика щодо місця і ролі малого бізнесу в Україні і регіоні.

Поняття підприємництво надзвичайно широке і містке. У ньому переплітається сукупність економічних, юридичних, політичних, історичних і психологічних відносин. Склалися вони протягом значного часу, змінюючись під впливом різних чинників. Проблеми малого підприємництва, як і підприємництва в цілому, в колишньому СРСР практично не досліджувалися. Для цього були свої причини, як об’єктивного, так і суб’єктивного характеру. У процесі дослідження нами виділено і проаналізовано основні етапи історичного розвитку і становлення підприємництва з радянського часу і до наших днів.

Підприємництво дуже широке поняття. У загальній структурі підприємництва особливе місце посідає малий бізнес і охоплює багато сфер. З теоретичних позицій малий бізнес – це особлива форма економічної активності, що передбачає: орієнтацію на досягнення комерційного успіху, інноваційний та ризиковий характер діяльності, перспективність, спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфери діяльності; майнова відповідальність підприємця за результатом господарювання; свободу та самостійність суб’єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод (бізнес-операцій), тощо.

Однак, результати проведеного дослідження показали, що основні причини, які гальмують розвиток малого бізнесу в Україні:

- недосконалість законодавства як з питань розвитку малого бізнесу, так і підприємництва в цілому;
- неврегульованість та невідповідність податкової системи, що змушує деяких суб’єктів малого підприємництва йти у тіньову економіку;
- недостатня державна фінансово-кредитна і майнова підтримка малих підприємств;
- відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу;
- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;
- недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність стимулів для інвестицій;
- психологічне несприйняття позитивної ролі підприємців у ринкових перетвореннях серед окремих верств населення.

У роботі розглянуті існуючі стандарти віднесення підприємств до категорії малих з метою порівняння з іншими країнами. Запропоновані нові додаткові критерії: граничні величини визначення обсягів господарського обороту по галузях; розміри прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг.

Процес становлення, темпи розвитку малого бізнесу в Україні проходять нерівномірно. На основі статистичної інформації проаналізовано тенденції розвитку малого бізнесу. В процесі аналізу досліджено, що кількість малих підприємств в 2000 р. порівняно з 1995 р. зростає в 2,5 рази. А темпи росту малих підприємств у відсотках до попереднього року знизилися з 141,5 % до 110,6 %, що було викликано фінансовою кризою в країні.

На різних етапах розвитку нашої держави по різному будувалась і державна політика розвитку малого бізнесу. Як правило, вона знаходить своє відображення у законодавчих актах. Для реалізації державної політики приймаються програми розвитку малого бізнесу. У дисертації обґрунтовано послідовність і етапність державних програм сприяння розвитку підприємництва, проведено порівняльний аналіз програм, її стратегічних напрямків з попередніми програмами розвитку малого бізнесу в Україні.

Серед широкого кола заходів регулювання малого бізнесу вибрані найбільш доцільні, які позитивно вплинуть на найширше коло суб'єктів малого підприємництва. До них відносяться: вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності; формування єдиної державної регуляторної політики.

Другий розділ **“Аналіз та оцінка економіко-організаційного механізму державного регулювання малого бізнесу в регіоні”** присвячений комплексному аналізу функціонування, особливостей становлення та дано оцінку розвитку малого бізнесу в регіоні, а також обґрунтовано об'єктивну необхідність та суть державної підтримки малого бізнесу в регіоні. Регіональний аналіз розвитку малого бізнесу має свої особливості за складом показників та критеріями оцінки стану підприємництва і тому вимагає особливих підходів до здійснення державної політики сприяння розвитку малого бізнесу.

Загальну тенденцію розвитку малого бізнесу аналізували за такими групами показників: загальною кількістю малих підприємств і кількістю на 10 тисяч населення; кількістю малих підприємств за видами економічної діяльності; за формами власності; за методами утворення і формування; за фінансовими результатами діяльності.

Характерним для кожної групи показників є підбір власних критеріїв оцінки їх стану, тобто вивчалася динаміка показників, приводилися співставлення різних показників за ряд років для вивчення кількісних та якісних змін у розвитку підприємництва. Показники розвитку малого бізнесу регіону порівнюються із відповідними даними в Україні, із максимальними та

мінімальними значеннями показників у різних областях, у різних адміністративних одиницях регіону.

Що стосується розвитку малого бізнесу на регіональному рівні, то він є ключовим напрямом державної політики. Реалізація цієї діяльності здійснюється через регіональні та місцеві програми підтримки малого бізнесу. Тому слід дуже чітко розрізнити, які саме заходи можуть здійснюватись у рамках регіональних та місцевих програм підтримки розвитку малого підприємництва, а які можуть бути предметом Національної програми. Це значною мірою залежить від того, якими інструментами для підтримки малого підприємництва найефективніше можуть користуватися органи влади місцевого рівня, а якими – органи влади центрального рівня.

До ефективних інструментів органів влади місцевого рівня щодо сприяння розвитку малого бізнесу належать:

- 1) усунення адміністративних бар'єрів шляхом (спрощення процедур надання приміщень в оренду; впорядкування процедури реєстрації документів, необхідних для започаткування підприємницької діяльності; встановлення прозорого та справедливого порядку одержання дозволу на розміщення малих архітектурних форм);
- 2) встановлення пільг щодо оренди комунального майна;
- 3) зниження ставок місцевих податків і зборів;
- 4) створення місцевих фондів гарантування кредитів;
- 5) доступ до інформації про комунальне майно, що може здаватися в оренду та тендери на виконання замовлень місцевої влади;
- 6) гарантія залучення малих підприємств до участі у тендерах на виконання замовлень місцевої влади;
- 7) сприяння місцевою владою розвитку інфраструктури малого бізнесу.

Проаналізовано і дано оцінку використання трудового потенціалу області, кадрового забезпечення розвитку малого бізнесу. Запропоновані заходи з розвитку малого бізнесу передбачають: організацію підготовки кадрів через мережу центрів підготовки, курсів підвищення кваліфікації, стажування, організацію навчання основам підприємництва у сфері державної освіти; сприяння розробленню навчальних планів, програм, методичних посібників з підприємницької діяльності, диференційованих за рівнем підготовки та термінами навчання; стимулювання організації проведення наукових досліджень, пов'язаних з проблемами розвитку малого підприємництва; розширення можливостей використання державних телерадіоканалів для навчання широких верств населення з питань теорії та практики підприємництва, системи оподаткування; формування культури підприємництва.

Систему підготовки і перепідготовки кадрів для роботи у сфері малого бізнесу доцільно здійснювати шляхом налагодження ділових контактів з навчальними закладами, використання

можливостей залучення міжнародних організацій та фондів з урахуванням передового досвіду іноземних держав з питань розвитку підприємництва.

Аналіз фактичного стану ринку праці в Тернопільській області та Україні в цілому показує, що завдання досягнення повної і продуктивної зайнятості неможливе без цілеспрямованого формування заходів активного державного впливу на розвиток підприємництва, в тому числі малого бізнесу. Для обґрунтування створення кількості додаткових робочих місць унаслідок збільшення функціонування малих підприємств розроблена економетрична модель прогнозної чисельності зайнятих. Так, економетричний аналіз часових рядів кількості малих підприємств відповідних районів області з допомогою програмного продукту STADIA дав можливість вирішити такі проблемні питання: дослідити структури часового ряду; побудувати прогнозну математичну модель кількості населення зайнятого роботою на малих підприємствах; спрогнозувати майбутній розвиток чисельності малих підприємств по адміністративних одиницях до 2016 р.; дослідити причинно-наслідкові взаємозв'язки даного процесу.

Для дослідження прогнозних процесів стосовно чисельності зайнятих в малому бізнесі і кількості малих підприємств на основі статистичних даних використана інформаційна база, що складається з дискретних часових рядів. Враховуючи статистичну значимість оціночних параметрів регресійних рівнянь, вибрана для кожного району прогнозна модель, на основі якої зроблені прогнози зайнятості населення в малому бізнесі і прогнозна кількість малих підприємств. Однією з важливих проблем малого бізнесу є пошук інвестиційних ресурсів. У державі достатніх коштів на це немає. Отже, основним джерелом тут можуть бути кошти приватних інвесторів. Але проблема полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку малого підприємництва через брак у суб'єктів малого бізнесу фінансових ресурсів дуже гостро стоїть проблема їх інвестиційного забезпечення. Тому важливу і провідну роль для активізації інвестиційної діяльності повинна відіграти чітка інвестиційна політика з відповідними механізмами реалізації як на рівні держави, так і на регіональному рівні. У регіонах зростає роль місцевих органів влади та управління у вирішенні всіх завдань, пов'язаних із розвитком інвестиційних процесів, нагромадженням, розподілом та регулюванням наявних і потенційно можливих інвестиційних ресурсів.

Регіональний аспект інвестицій малих підприємств співпадає із кількістю малих підприємств. Так, найбільше інвестицій вкладається в малі підприємства міста Тернополя - 15320,6 тис. грн. (64,6%), Тернопільського району – 1973,4 тис. грн. (8,3%), Гусятинського – 1193,3 тис. грн. (5%), оскільки і малих підприємств в даних районах є найбільше.

Проблема залучення й ефективного використання іноземних інвестицій особливо актуальна для України та її територіальних одиниць на етапі трансформації системи господарювання, коли відчувається гостра потреба у додатковому вкладенні капіталу. Але аналіз засвідчив, що, коли не забезпечити привабливого інвестиційного клімату, вихід із кризового стану економіки України

доведеться забезпечувати в основному власними зусиллями, мобілізуючи всі можливі внутрішні джерела інвестування, а іноземні інвестиції будуть лише частково заповнювати брак національного капіталу.

У *третьому розділі* дисертації **“Удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання малого бізнесу з врахуванням потреб регіону”** визначено організаційно-методичні засади державного регулювання малого бізнесу та запропоновані організаційно-економічні механізми забезпечення ефективного розвитку малого бізнесу на рівні області.

Ефективне функціонування економіки як на макро-, так і на мікрорівні передбачає прийняття оптимальних рішень у процесі формування та реалізації інвестиційних проектів. Фінансове обґрунтування інвестиційного проекту має дати чітку відповідь як інвесторам, так і підприємствам, які залучають інвестиції щодо взаємовигідності проекту.

Для фінансової оцінки інвестиційних проектів необхідний достатній набір показників, що дають найповнішу уяву про їх привабливість, і він визначається, насамперед, складом самого об'єкта інвестування, структурою інвестування. Враховуючи те, що головна мета фінансового обґрунтування – достовірність оцінки інвестиційного проекту, необхідним є визначення кількості показників, кожний з яких діагностує стан тієї чи іншої сфери інвестиційного об'єкта. Фінансова оцінка передбачає розрахунок понад 40 відповідних показників, і великі масиви їх значень не дають змоги зробити остаточний висновок, оскільки кожний показник, крім числового, має ще значення вагомості. Інтегральна оцінка дає змогу поєднати в одному показникові багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинників.

Особливістю методу інтегральної оцінки інвестиційної привабливості є те, що окремо взяте підприємство, незалежно від його підпорядкованості або інвестиційної непривабливості регіону, може бути інвестиційно привабливим, тобто для потенційних стратегічних інвесторів у більшості випадків не матиме значення рівень розвитку регіону, в якому розташований об'єкт інвестування.

У дисертації автором подано систему економічних показників, згрупованих за певними ознаками, які у своїй сукупності дають змогу визначити інтегральний показник інвестиційної привабливості. За допомогою відповідних формул і програми INTEGRAL, дисертантом здійснено обрахунок інтегральних показників інвестиційної привабливості для 11 підприємств малого бізнесу, адаптувавши методика до конкретних умов соціально-економічного розвитку регіону.

Особливої уваги заслуговує податкова система країни, яка є одним із найважливіших важелів державного регулювання економіки, основним фактором впливу на підприємницьку активність. Для того, щоб показати на скільки сьогодні діюча система оподаткування підприємств малого бізнесу є доцільною і об'єктивною, проводилися дослідження, аналізуючи активність переходу малих підприємств на спрощену систему оподаткування за основними видами діяльності і за

розмірами сплаченого податку до бюджету юридичними і фізичними особами. В ході дослідження піддавались аналізу 5 підприємств різних видів діяльності при застосуванні загальної системи оподаткування податком на прибуток 30%, а також спрощеної системи зі ставками 6% і 10%.

Наведена порівняльна характеристика цих ставок оподаткування, викладені розбіжності в оподаткуванні. При цьому слід зауважити наступне. Досліджувані ЗАТ “Новобуд” і ТОВ “Столяр” виконують роботи, випускають продукцію в основному для юридичних осіб, тому при переході на спрощену систему оподаткування за ставкою 10% їм доведеться знизити ціну на свою продукцію. Вони перестануть бути платниками ПДВ і їхні покупці не будуть мати право на податковий кредит.(табл.1)

Таблиця 1.

Узагальнені дані про сплату підприємствами податків і платежів
при застосуванні різних систем оподаткування

№ п/п	Назва підприємства	Ставка податку	Єдиний податок (податок на прибуток)	ПДВ досплат и	Комунальний податок	Нарахування на з/п	Загальна сума податків, тис. грн.
1.	ЗАТ „Новобуд”	30%	54,8	103,8	0,9	68,4	227,9
		6%	52,3	103,8	-	3,3	169,7
		10%	72,6	-	-	3,3	75,9
2.	ТОВ „Ромашка”	30%	6,6	9,7	0,1	4,7	21,1
		6%	3,8	9,7	-	0,1	13,6
		10%	6,4	-	-	0,1	6,5
3.	ТОВ „Столяр”	30%	11,9	16,2	0,2	14,9	43,2
		6%	11,9	16,2	-	0,8	28,9
		10%	16,5	-	-	0,8	17,3
4.	ТОВ „Консультант”	30%	8,3	21,6	0,1	11,4	41,4
		6%	8,1	21,6	-	0,3	30,0
		10%	13,4	-	-	0,3	13,7
5.	ТОВ ”Роксолана”	30%	9,9	14,0	0,1	4,7	28,7

Усі інші підприємства в основному працюють з фізичними особами. Тому при переході на 10%-ий єдиний податок ціна на продукцію залишилася незмінною. Водночас усі підприємства при переході на цю систему оподаткування позбавлені права на податковий кредит. Через те на суму

“вхідного” ПДВ у них зросли матеріальні витрати, а також купівельна вартість придбаних товарів. Серед таких ТОВ “Роксолана” . Пройшли зміни також у частині витрат, що стосуються відрахувань на соціальні

заходи, інших операційних витрат в частині сплати єдиного податку, а також податку на прибуток.

Невигідним є перехід на єдиний податок для торговельних підприємств з низьким рівнем торгової націнки. У ТОВ “Роксолана” з переходом на спрощену систему оподаткування за ставками 6% і 10% зростуть платежі до бюджету і знизиться чистий прибуток.

Ефективність обраної податкової стратегії підприємства можна проаналізувати за допомогою системи показників. Оскільки на сьогоднішній день немає чітко виражених показників відносно характеристики ефективності системи оподаткування, то на нашу думку, найбільш доцільним для обґрунтування ефективності податкової стратегії може бути запропонований нами коефіцієнт ефективності системи оподаткування, який визначається співвідношенням чистого прибутку

підприємства до суми сплачених податків:

$$K_0 = \frac{ЧП}{П_з}, \quad (1)$$

де K_0 - коефіцієнт ефективності системи оподаткування; $ЧП$ - чистий прибуток підприємства;

$П_з$ - загальна сума сплачених податків.

Крім вищеназваного показника оцінку ефективності обраної податкової політики можна доповнити наступним показником, а саме коефіцієнтом податкоємкості реалізації продукції. Даний показник показує скільки податків припадає на одиницю продукції. Його можна розрахувати за формулою (2). І на кінець, за доцільне вважаємо визначення такого показника, як коефіцієнт податкоємкості витрат. Він показує яка сума витрат припадає на одиницю витрат підприємства:

$$K_{np} = \frac{П_з}{P}, \quad (2)$$

$$K_{ne} = \frac{П_е}{B}, \quad (3)$$

де K_{np} - коефіцієнт податкоємкості реалізації; K_{ne} - коефіцієнт податкоємкості витрат;

$П_з$ - загальна сума сплачених податків; $П_е$ - сума податків, що відносяться на витрати підприємства;

P - обсяг реалізації продукції; B - витрати діяльності.

Проаналізуємо ефективність обраної податкової стратегії за показниками досліджуваних підприємств (табл. 2). Значення показника ефективності обраної системи оподаткування (K_0) для кожного з підприємств є різним, що викликано галузевими особливостями, специфікою роботи кожного з них. Найвищим він є у ТОВ “Ромашка”, ЗАТ “Новобуд”. Водночас прослідковується

Аналіз ефективності податкової політики досліджуваних підприємств

Стаття	ЗАТ "Новобуд"			ТОВ "Ромашка"			ТОВ "Консультант"			ТОВ "Столяр"			ТОВ "Роксолана"		
	30%	6%	10%	30%	6%	10%	30%	6%	10%	30%	6%	10%	30%	6%	10%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Загальна сума сплачених податків (зборів), тис.грн.	227.9	169.7	75.9	21.1	13.6	6.5	41.4	30.0	13.7	43.2	28.9	17.3	28.7	43.9	49.7
Сума сплачених податків (зборів), що відносяться до витрат, тис.грн.	124.1	65.9	75.9	11.4	3.9	6.5	19.8	8.4	13.7	27.0	12.7	17.3	14.7	29.9	49.7
Обсяг реалізації продукції (з ПДВ), тис.грн.	871.0	871.0	725.7	63.6	63.6	63.6	134.4	134.6	134.4	197.5	197.5	164.6	496.2	496.2	496.2
Загальна сума витрат, тис.грн.	598.3	528.8	591.6	37.7	30.2	33.7	113.6	102.2	108.3	152.0	137.7	159.0	390.3	405.6	494.1
Чистий прибуток, тис.грн.	127.6	196.1	134.3	15.3	22.8	29.9	3.8	15.2	31.5	12.6	26.9	5.6	23.2	7.9	2.1
Коефіцієнт ефективності системи оподаткування	0.560	1.156	1.769	0.725	1.676	4.600	0.092	0.507	2.299	0.292	0.931	0.324	0.808	0.180	0.042

Коефіцієнт податкоємності реалізації продукції	0.262	0.195	0.105	0.332	0.214	0.102	0.308	0.223	0.102	0.219	0.146	0.105	0.058	0.088	0.100
Коефіцієнт податкоємності витрат	0.207	0.125	0.128	0.302	0.129	0.193	0.174	0.082	0.127	0.178	0.092	0.109	0.038	0.074	0.101

закономірність: з переходом від загальної на спрощену систему спочатку на 6%, потім 10% єдиного податку відбувається збільшення показника, що свідчить про зростання чистого прибутку порівняно зі сплаченими податками. Вийняток становить лише ТОВ “Роксолана”, про неефективність переходу якого на спрощену систему оподаткування уже йшла мова. Мають тенденцію до зниження у більшості підприємств й коефіцієнти податкоємності реалізації і податкоємності витрат. Перший свідчить про те, що з удосконаленням системи оподаткування знижується сума податку на одиницю реалізованої продукції. Що стосується показника податкоємності витрат – зниження долі податків у загальній сумі витрат підприємства. Зворотна картина спостерігається у ТОВ “Роксолана”, що свідчить про неприйнятність застосування спрощеної системи оподаткування для торговельного підприємства з низьким рівнем рентабельності.

Для поліпшення становища в роботі запропоновано реалізувати ряд заходів, які можна взяти за основу формування системи оподаткування підприємницької діяльності.

У дисертації обґрунтовані механізми взаємодії малого бізнесу з місцевою владою на основі розроблених схем.

Можливості місцевої влади для розвитку малого підприємництва є дуже широкими. Успіх регіональної політики сприяння розвитку малого бізнесу може бути забезпечений лише за умови партнерських відносин між місцевою, регіональною та центральною владою, а також об'єднаннями підприємців та інших інституцій, діяльність яких спрямована на розвиток малого бізнесу.

ВИСНОВКИ

Подані теоретичні і практичні аспекти вирішення наукової проблеми, що полягають в обґрунтуванні вибору напрямків державного регулювання розвитку малого бізнесу в регіоні. Проведене дослідження показало:

1. Позитивні результати розвитку малого і середнього підприємництва свідчать про те, що малий бізнес є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. А малі підприємства, за певних умов і при підтримці з боку держави – тенденційно інноваційні, гнучкі і витратоефективні, мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень. Що на рівні малих підприємницьких структур людина має можливість найповніше проявляти ділові і особисті якості підприємця, такі як: ініціативу, бажання досягнути успіху і визнання в суспільстві, вміння безпосередньо виконувати виробничі та управлінські функції, пошук шляхів як робити речі кращими, дешевше, швидше тощо.

2. З різних економічних джерел відібрані критерії малого бізнесу, якісні і кількісні показники.

Проаналізовано ряд показників за якими підприємства в економічно розвинутих країнах відносяться до суб'єктів малого бізнесу і висвітлено, що критерій чисельності не є досконалим для віднесенню підприємств до категорії малих у нашій країні. Запропоновано додаткові критерії, до яких відносяться граничні величини обсягів господарського обороту по галузях та розміри прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг; граничні розміри основного капіталу.

3. Більш детально розглянуто зміст таких основних функцій щодо ролі і місця малого бізнесу в національній економіці і в процесі дослідження умовно поділено на макро- та мікроекономічні. Відзначено не чітке ставлення держави до ролі малого підприємництва в соціально-економічному розвитку України (державну політику підтримки малого бізнесу лише продекларовано, немає дійового механізму його реалізації). Виділені недоліки діючої системи законодавства, що стосується малого підприємництва. Зокрема, концепція розвитку підприємництва та відповідна Програма мають бути не актами вищого органу виконавчої влади, що мають силу лише в системі цих органів, а документами загальнодержавного значення, тобто їх має бути схвалено Верховною Радою України.

4. Проведено порівняльний аналіз Національної програми, її стратегічних напрямів з попередніми програмами розвитку малого підприємництва в Україні. На основі цього аналізу та з урахуванням наведених даних про стан розвитку малого підприємництва в Україні, запропоновано рекомендації щодо вибору тих чи інших заходів в кожному з напрямів Національної програми.

5. Проаналізовано розвиток малого бізнесу в регіоні за кількісними і якісними показниками в динаміці за ряд років порівняно з відповідними даними по Україні, з їх максимальними і мінімальними значеннями по різних адміністративних одиницях регіону. Одним з основних показників, що характеризують процес становлення малого бізнесу є динаміка кількості діючих суб'єктів малого підприємництва. Так на початок 2002р. в регіоні функціонувало 3468 підприємств з середньорічною кількістю працюючих 34979 осіб, проти 1998р. кількість працюючих зросла на 33,3%. В середньому по області на 10 тис. осіб наявного населення припадає 30 підприємств. Порівняно з 2000р. цей показник зріс на 4 підприємства, а з 1996р. – на 20 підприємств. Тому сьогодні полягає завдання в тому, щоб створити відповідні умови для розвитку малого бізнесу в регіоні.

6. Кількісний аналіз та проведені автором розрахунки на основі відповідного математичного апарату економетричного моделювання дали змогу прослідкувати і спрогнозувати динаміку розвитку малих бізнесових структур і зайнятості на них до 2016 р., а також за допомогою математичної моделі розраховано значення коефіцієнту кореляційного зв'язку для адміністративних одиниць регіону. Враховуючи статистичну значимість оціночних параметрів регресійних рівнянь досліджено, що для всіх районів, крім Підгаєцького, на прогнозний період

існує тенденція до зростання зайнятих в малих бізнесових структурах. Максимальний приріст населення (0,215) має Бережанський район.

7. Аналіз фактичного стану ринку праці в Тернопільській області та Україні в цілому показує, що завдання досягнення повної і продуктивної зайнятості неможливе без цілеспрямованого формування заходів активного державного впливу на розвиток підприємництва. Аргументовані необхідність і важливість інтенсивного та екстенсивного розвитку малого бізнесу, а також визначена важливість малих підприємницьких структур у пом'якшенні негативних наслідків прихованого безробіття. У сукупності відмічені заходи сприятимуть зниженню соціальної напруги в сфері трудової зайнятості населення. Відродження економіки села є відродженням економіки регіону. Саме на цьому рівні слід сконцентрувати матеріальні та фінансові ресурси, здійснити комплекс організаційних заходів спрямованих на підтримку сільського бізнесу. В принциповому плані розвиток підприємництва на селі слід органічно ув'язати з потребами внутрішньорегіонального товарного ринку.

8. Однією з важливих проблем малого бізнесу є пошук інвестиційних ресурсів. У державі достатніх коштів на це немає. Отже, основним джерелом тут можуть бути кошти приватних інвесторів. Але проблема полягає в тому, що малий бізнес є ризикований для вкладення капіталу. Для зменшення підприємницького ризику в ході інвестування ми пропонуємо створити банк даних по підприємствах різних форм власності з метою оцінки рівня привабливості інвестицій. Основою банку даних повинна стати бізнес-карта, яка буде джерелом інформації про наявні можливості і умови інвестування для створення нових підприємницьких структур в кожному районі, про невикористані виробничі потужності, об'єкти незавершеного будівництва, про транспортну інфраструктуру, вільні трудові і сировинні ресурси.

9. Визначено основні суб'єктивні причини, що заважають інвестиційній діяльності. Одна з них – це відсутність кваліфікованої розробки інвестиційних проектів. Необхідною умовою формування сприятливого інвестиційного середовища є інвестиційна привабливість не тільки регіону, а і підприємств розвитку яких дадуть можливість забезпечити зростання темпів розвитку регіону. В основу методики визначення інвестиційної привабливості підприємств малого бізнесу покладено визначення інтегральної оцінки, що дає змогу поєднати різні за одиницями виміру та імовірнісною вагомістю чинників. Частими є випадки, коли окреме підприємство, незалежно від його підпорядкованості або інвестиційної непривабливості регіону, може бути інвестиційно привабливим. Розробка і впровадження методики визначення найпривабливіших об'єктів інвестування в регіоні та проведені дослідження дають змогу визначити малі підприємства інвестиційно найпривабливіші, залучити потенційних інвесторів в тому числі іноземних.

10. Податкова система країни є одним із найважливіших важелів державного регулювання економіки, основним фактором впливу на підприємницьку активність та інвестиційний клімат.

Існуюча податкова система в Україні не є сприятливою для розвитку малого бізнесу. Антистимулююча роль вітчизняного оподаткування проявляється не тільки у розмірах сплачених податків і зборів, а й у безпрецедентній практиці постійного внесення змін у податкове законодавство, нечіткості викладу інструктивного матеріалу, у складностях оскарження дій податкових органів. Для того, щоб показати на скільки сьогодні діюча система оподаткування підприємств малого бізнесу є доцільною і об'єктивною, автор проводила дослідження, аналізуючи активність переходу малих підприємств на спрощену систему оподаткування при застосуванні різних ставок оподаткування.

11. Для створення сприятливого клімату у нашій області необхідно організувати взаємодію та об'єднати зусилля всіх кіл, зацікавлених у реальному впровадженні економічних реформ. Це, по-перше, органи місцевої влади, по-друге – підприємці малого бізнесу, які можуть бути об'єднані шляхом створення регіонального центру сприяння розвитку підприємництва.

Основна ідея підтримки та розвитку малого підприємництва в області може бути реалізована шляхом організації та взаємодії трьох сторін: “місцева влада – центр розвитку - профспілка”. При цьому забезпечується взаємодія в організаційному, консультативно-освітньому, соціальному, фінансово-інвестиційному та аналітичному напрямках.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Берницька Д.І. Спрямування підприємницької діяльності в сфері малого бізнесу // Актуальні проблеми розвитку економіки України в перехідний період до ринку: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Тернопіль, 1996. – Ч.1. - С.28.

2. Берницька Д.І. Ефективність розвитку малих підприємств в переробній галузі господарства // Ефективність реформування аграрної сфери і шляхи раціонального використання природних ресурсів Поділля: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Тернопіль, 1998.

3. Берницька Д.І. Роль малого бізнесу в економіці // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль, 1997. – С.128-131.

4. Вихрущ В.П., Берницька Д.І. Ефективність підприємницької діяльності фірми // Регіональний річник Тернопілля. – Тернопіль “Збруч”, 1997. – С.521-525 (особистий внесок: методики розрахунку економічної ефективності фірми, 0,25 д.а.)

5. Берницька Д.І. Дослідження тенденції розвитку малого бізнесу на Тернопільщині // Молоді вчені. Науковий журнал ради молодих вчених Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль, “Економічна думка”, 1999. – С.85-87.

6. Вихрущ В.П., Берницька Д.І., Куц Л.Л. Інвестиційна привабливість малого бізнесу в контексті інтеграції України у світове співтовариство // Вісник Тернопільської академії народного господарства. Матеріали IV міжнародної конференції “Проблеми економічної інтеграції України в

Європейський союз: інвестиційні аспекти”. – Тернопіль, 1999. – С.195-197 (особистий внесок: аналізується регіон, як перспективне середовище для залучення іноземного капіталу, 0,2 д.а.).

7. Берницька Д.І. Роль лізингу у розвитку малого бізнесу // Вісник технологічного університету Поділля. Ч.1. Економічні науки. – Хмельницький, 1999. – С.36-38.

8. Берницька Д.І. Шляхи формування інвестиційного клімату в Україні // Вісник Тернопільського державного технічного університету. Т.4. Число 2 –Тернопіль, 1999. – С.161-164.

9. Берницька Д.І. Проблеми вдосконалення фінансово-економічної діяльності малих підприємств // Вісник Тернопільської академії народного господарства №6. – Тернопіль, 1999. – С.101-105.

10. Берницька Д.І. Напрямки реорганізації податкової системи в сфері малого бізнесу в Україні // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Податкова та фінансово-кредитна політика держави і механізми її реалізації в регіонах України. XXIV випуск. Щорічник наукових праць. Львів.-2001.С.199-209.

11. Хопчан М.І., Берницька Д.І. Забезпечення рівних прав малого бізнесу у користуванні фінансовими ресурсами регіону // Наукові записки. Серія: економіка. Випуск 10.2002.-С.160-164. Тернопільський державний педагогічний університет ім. В.Гнатюка.(особистий внесок: обґрунтовуються шляхи подальшого забезпечення малих підприємств фінансовими ресурсами,0,3д.а.)

12. Берницька Д.І. Хопчан М.І. Оцінка розвитку маого бізнесу в регіоні // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил в Україні. “Економічна думка”.-Тернопіль.-2002.С.88-90.(особистий внесок: аналіз розвитку малого бізнесу за вибраними групами показників, 0,3 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Берницька Д. І. Державне регулювання розвитку малого бізнесу в регіоні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою – Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2002.

Дисертація присвячена проблемі державного регулювання розвитку малого бізнесу на регіональному рівні. Розглядається комплекс проблем, пов’язаних із встановленням розвитку малого бізнесу на макро- та мікрорівні. Дослідженні теоретичні засади й економічна природа малого бізнесу, його місце і роль у структурі ринкової економіки, методологічні і методичні підходи формування державної політики сприяння та підтримки малого бізнесу в Україні.

Основну увагу приділено аналізу й оцінці розвитку малого бізнесу на регіональному рівні.

Проаналізовано і визначено важливість підприємницьких структур у пом’якшенні негативних наслідків прихованого безробіття, проблема залучення і використання інвестицій підприємствами

малого бізнесу. Подана оптимізаційна модель залучення інвестиційних ресурсів, де розраховані інтегральні показники інвестиційної привабливості малих підприємств. Розглядається роль податків у малому бізнесі і аналізується активність переходу малих підприємств на спрощену систему оподаткування. В ході дослідження проаналізовано підприємства за різними ставками оподаткування. Запропоновано показники відносно ефективності системи оподаткування. Обґрунтовані механізми взаємодії малого бізнесу з місцевою владою.

Ключові слова: малий бізнес, регіональний рівень, державне регулювання.

АННОТАЦИЯ

Берницькая Д. И. Государственное регулирование развития малого бизнеса в регионе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук за специальностью 08.02.03 – организация управления, планирование и регулирование экономикой – Львовский государственный университет имени Ивана Франко. Львов, 2002.

Диссертация посвящена проблеме государственного регулирования развития малого бизнеса на региональном уровне. Рассматривается комплекс проблем, связанных из установления развитием малого бизнеса в Украине. Исследованы теоретические основы и экономическая природа малого бизнеса, его место и роль в структуре рыночной экономики, методологические и методические подходы формирования государственной политики содействие и поддержки малого бизнеса в Украине. Основное внимание уделено анализу и оценке развития малого бизнеса на региональном уровне. Проанализированы и определена важность предпринимательских структур у смягчении отрицательных следствий скрытой безработицы, проблема привлечения и использование инвестиций предприятиями малого бизнеса. Представленная оптимизационная модель привлечения инвестиционных ресурсов, где рассчитанные интегральные показатели инвестиционной привлекательности малых предприятий. Рассматривается роль налогов в малом бизнесе и анализируется активность перехода малых предприятий на упрощенную систему налогообложения. В ходе исследования проанализированы предприятия по разным ставкам налогообложения. Предложены показатели относительно эффективности системы налогообложения. Обоснованные механизмы взаимодействия малого бизнеса с местной властью.

Ключевые слова: малый бизнес, региональный уровень, государственное регулирование.

ANNOTATION

Bernytsky D.I. State regulation of the development of a small business in region. - Manuscript

Dissertation on reception of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a speciality 08.02.03 - the organization of management, planning and regulation by economy - the L'viv national university of Ivan Franko, L'viv 2003.

A complex of problems connected with development of small business in Ukraine was talked . Explored theoretical ambushes and economical nature of small business, its place and a role in structure of market economy, methodological and methodical approaches of formation of a state policy cooperation and supports of small business in Ukraine.

The basic attention was given to the analysis and an estimation of development of small business at a regional level. With theoretical positions small business is talked by the author as the especial form of economic activity that provides: orientation on achievements commercial success, innovational and risky character of activity, perspectives, orientation on the further development, widener scales and a field of activity; drawing of the property responsibility of businessman behind result of managing, freedom and independence of subjects in acceptance of administrative decisions and realization of business.

In work it is considered existing standards of the attitude of the enterprises to a category small with the purpose of comparison with other countries Are offered new criteria they are: boundary sizes which estimate the sizes of economic circulation on spheres and the sizes of the profit from realization of production, works, services.

In the process of researches it is allocated a number of functions what are conditionally divided by the author on macroeconomic and microeconomic level. Realization of named functions is especially important when small enterprises can undertake an especial burden. The author analyzes tandation of development of small business on the basis of the statistical information.

In the work the sequence state program cooperation development of business is proved, the comparative analysis program, its strategic directions with previous program of development of small business in Ukraine is carried out.

In work it is given an estimation of development small business in region that is a key direction of country politics. It is analysed and given an estimation of using labour potential by the enterprises small business by the dissertator. It is offered the measure, capable to remove social a pressure in sphere of labour employment of the population what are directed on support agricultural business. For a substantiation of creation of quantity of additional workplaces in a consequence of growing functioning of small enterprises by us it is developed economical model of prognoses quantities occupied.

In dissertation by the author it is sent system of economic parameters grouped for special qualities what in the set enable to find out a integral parameter of investment appeal of small enterprises with the help of respective formulas and program INTEGRAL.

It is carried out calculating of integral parameters of investment appeal to parameters of the enterprises small business, having adapted a technique to concrete conditions by the dissertator.

The system of the taxation of small enterprises behind different rates is investigated The comparative characteristic of these rates of the taxation is induced, distinctions of the taxation are stated, offered a number of measures what may to take for a basis of formation of system of the taxation business activity.

It is developed recommendations concerning formation regional program cooperation of development small enterprises on places and the organization cooperation and a feedback between local authorities and business around through cooperation of three parties " local authorities - the center of development - trade union " .

Key words: small business, regional level, statement regulation.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Різографія.

Замовлення А-09/03. Наклад – 100 шт.

SAM-Studio

46004, м.Тернопіль, вул. Львівська, 5

тел. (0352) 43-61-01